

**Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de economische aspecten van een
“Europese Blue Deal” — Watergerelateerde investeringsbehoeften in de EU**

(initiatiefadvies)

(2023/C 349/09)

Rapporteur: **Florian MARIN**

Besluit van de voltallige vergadering	25.1.2023
Rechtsgrond	Artikel 52, lid 2, van het reglement van orde Initiatiefadvies
Bevoegde afdeling	Economische en Monetaire Unie, Economische en Sociale Samenhang
Goedkeuring door de afdeling	27.6.2023
Goedkeuring door de voltallige vergadering	13.7.2023
Zitting nr.	580
Stemuitslag (voor/tegen/onthoudingen)	181/6/5

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1. Het Comité beschouwt de toegang tot veilig, schoon en kwalitatief goed water als een grondrecht en vindt het volstrekt onaanvaardbaar dat er in de EU nog steeds mensen zijn die geen toegang hebben tot water.

1.2. De ontwikkeling van de watereconomie in de EU moet inclusief, goed gereguleerd, transparant, sterk gedigitaliseerd, veerkrachtig, duurzaam, voorspelbaar en veilig zijn; ook moeten mensen daarbij op de eerste plaats komen en moet meerwaarde worden gegenereerd. Het is van cruciaal belang dat alle industriesectoren de maatschappelijke kosten van hun waterverbruik op een rechtvaardige manier op zich nemen.

1.3. Het Comité dringt er bij de EU-instellingen op aan om aan de Europese Blue Deal evenveel gewicht toe te kennen en evenveel aandacht te besteden als aan de Europese Green Deal, aangezien beide volledig complementair zijn.

1.4. Het toekomstige regelgevingskader van de blauwe economie van de EU moet:

- gebaseerd zijn op het beginsel van een welzijnseconomie;
- sociale voorwaarden en territoriale solidariteit horizontaal integreren;
- een evenwicht vinden tussen ecologische, sociale en economische overwegingen;
- profiteren van transnationale innovatieve governance modellen die financiering aanmoedigen, de betrokkenheid van de particuliere sector regelen, het beheer van watervoorraden verbeteren en het concurrentievermogen van de EU stimuleren;
- collaboratieve bedrijfsmodellen en gedeelde economische beginselen aannemen;
- een institutioneel kader tot stand brengen dat de economische concurrentiepositie van de EU op de wereldmarkt niet ondermijnt;
- meer transparantie bieden met betrekking tot duurzaamheidsinitiatieven.

1.5. Het EESC dringt aan op:

- een verschuiving van het huidige economische model naar een duurzamer model dat overconsumptie belast en dat volledig in overeenstemming is met de duurzameontwikkelingsdoelstellingen (SDG's);

- een evaluatie van de waterprijzen in de lidstaten volgens het beginsel “de vervuiler betaalt”;
- aanpassing van economische basisbegrippen als marktregels, economische levensvatbaarheid of productiviteit opdat rekening wordt gehouden met de multilaterale waarden van water;
- samenhangende wetgeving in alle lidstaten inzake een EU-mechanisme voor wateropslag tijdens natte perioden;
- een langetermijnstrategie om de veerkracht tegen waterschaarste te vergroten;
- verruiming van de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid tot restwaterbeheer;
- aanpak van het probleem van non-revenue water (NRW) ⁽¹⁾ door prioriteit te geven aan lopend onderhoud; initiatieven die erop gericht zijn waterlekkages aanzienlijk te verminderen en onderzoek naar nieuwe technologieën voor het opsporen van lekkages;
- een grondige en onmiddellijke evaluatie van de ondergrondse rioolstelsels in alle lidstaten, inclusief het centraliseren van gegevens op EU-niveau;
- aanpassing van de staatssteunregels aan de kenmerken van waterinvesteringen;
- prijzen die rekening houden met de waterzekerheid op lange termijn;
- investeringen in arbeidsomstandigheden, hoogwaardige banen en opleidingen en specifieke activiteiten op dit gebied, met name gericht op de jongere generatie.

1.6. Het EESC erkent dat bij het streven naar een klimaatneutrale industrie ook rekening moet worden gehouden met industriële lozingen in water, de negatieve gevolgen voor de volksgezondheid en de daaruit voortvloeiende maatschappelijke kosten, en dringt aan op de ontwikkeling van specifieke normen voor het watergebruik in verschillende economische sectoren, zoals de landbouw of de industrie. Daartoe zou een deskundigengroep moeten worden opgericht die tot taak heeft sectorspecifieke richtsnoeren voor watergebruik op te stellen.

1.7. Het EESC stelt het volgende voor:

- ontwikkeling van een EU-Blue Deal en een EU-wateragenda in nauwe samenhang met de stedenagenda voor de EU ⁽²⁾, de overeenkomst van Ljubljana ⁽³⁾ en de langetermijnvisie voor de plattelandsgebieden ⁽⁴⁾;
- rationalisering van het waterverbruik via de volgende maatregelen:
 - prijsdifferentiatie tussen consumptie voor binnenlands gebruik en essentiële openbare diensten, en consumptie voor productief gebruik;
 - een prijsstellingssysteem dat niet-duurzame consumptie doeltreffend ontmoedigt en tegelijkertijd consumptie voor productieve doeleinden stimuleert;
 - vaststelling van een minimumvereiste inzake gratis water bij de prijsstelling ervan om de mensenrechten te waarborgen;
 - volledige transparantie van de kosten en prijzen van water ten aanzien van alle belanghebbenden;
- openbare planning uitsluitend op stroomgebiedniveau (inclusief grondwater); daarbij moet erop worden toegezien dat het algemeen belang van de EU wordt beschermd en dat de vereiste ecologische waterstroom in het oorspronkelijke waterlichaam behouden blijft;

⁽¹⁾ Non-revenue water (NRW) is water dat in het waterdistributiesysteem verloren gaat en nooit zijn eindbestemming bereikt. Dit is water dat niet wordt gebruikt of waarvoor niet wordt betaald, hetgeen gevolgen heeft voor de plaatselijke economie en de beschikbare plaatselijke hulpbronnen.

⁽²⁾ Stedenagenda voor de EU.

⁽³⁾ Overeenkomst van Ljubljana en meerjarig werkprogramma — Vernieuwing van de stedenagenda voor de EU.

⁽⁴⁾ Langetermijnvisie voor de plattelandsgebieden: naar sterkere, verbonden, veerkrachtige en welvarende plattelandsgebieden in de EU.

- goedkeuring en versterking van regelgevingskaders voor waterconcessieovereenkomsten zodat water wordt beheerd als een openbaar goed, en niet zozeer als handelswaar. De prijzen voor de bevolking moeten een weerspiegeling zijn van het feit dat water een publiek goed is;
- specifieke aandacht en financiering voor grensoverschrijdende waterprojecten;
- uitwisseling van belangrijke watergerelateerde innovaties tussen de lidstaten en het aanmoedigen van bottom-upexperimenten, rekening houdend met het specifieke en complexe karakter van water.

1.8. Het Comité acht de EU-fondsen van essentieel belang voor een duurzame watertransitie en bepleit:

- dat de lidstaten waterinvesteringen als een hoge prioriteit beschouwen bij de herschikkingen binnen de verschillende programma's;
- meer complementariteit tussen de Europese structuur- en investeringsfondsen (ESIF)⁽⁵⁾, de herstel- en veerkrachtfaciliteit, InvestEU, Interreg Europe en andere fondsen;
- een specifieke oproep tot het indienen van voorstellen en richtsnoeren die rekening houden met de complexiteit en specificiteit van water;
- een specifiek operationeel programma voor water en voor geïntegreerde territoriale investeringen voor de blauwe economie;
- erkenning van de watersector als strategische prioriteit in de programmeringsperiode 2028-2034 en, indien relevant, een specifiek operationeel programma voor water;
- een fonds voor een blauwe transitie;
- technische bijstand voor lidstaten bij de uitvoering van waterprojecten.

1.9. Het Comité acht het van cruciaal belang dat veerkracht wordt opgenomen in de beoordelingscriteria voor watergerelateerde investeringen. Dankzij veerkracht, in combinatie met optimale investeringen in risicobeperkende maatregelen, kunnen de kosten in verband met het herstel van onvoorspelbare gebeurtenissen immers worden beperkt.

1.10. Er moet sprake zijn van efficiënte coördinatie en complementariteit tussen de Europese Commissie, de Europese Investeringsbank (EIB) en de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling (EBWO) wat betreft de financiering van investeringen in water, naast gemeenschappelijke kernprestatie-indicatoren (KPI's) in het strategisch kader van de EU.

2. Beleids- en strategisch kader

2.1. De ontwikkeling van de watereconomie moet inclusief, goed gereguleerd en transparant zijn, en er moet rekening worden gehouden met de vele verschillen tussen regio's en gemeenschappen. Ook moet die ontwikkeling sterk gedigitaliseerd, veerkrachtig, duurzaam, voorspelbaar en veilig zijn, waarbij wordt gezorgd voor complementariteit tussen industriële sectoren en actoren, mensen op de eerste plaats komen, het leven wordt beschermd en meerwaarde wordt gegenereerd via een aanpak op maat in een duurzaam en eerlijk ecosysteem.

2.2. Het EESC wijst op het belang van nieuwe perspectieven op beleidskaders, institutionele regelingen en investeringsplanning, waaronder meer transparantie over duurzaamheidsinitiatieven en het opstellen van nauwkeurige richtsnoeren en classificaties voor duurzame en innovatieve investeringen. Aangezien duurzaam gebruik en bescherming van water en mariene hulpbronnen een van de zes in de taxonomieverordening⁽⁶⁾ vastgestelde milieudoelstellingen is, zijn specifieke gedelegeerde handelingen voor duurzaam gebruik van water geboden (groene labels, herstel van ecosystemen). Het EESC wijst op de gemeenschappelijke EU-waarden met betrekking tot diensten van algemeen economisch belang zoals vastgelegd in artikel 14 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) en uiteengezet in protocol nr. 26 betreffende diensten van algemeen belang dat aan het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU) en het VWEU is gehecht⁽⁷⁾.

⁽⁵⁾ 2014-2020 Europese structuur- en investeringsfondsen.

⁽⁶⁾ Verordening (EU) 2020/852 van het Europees Parlement en de Raad van 18 juni 2020 betreffende de totstandbrenging van een kader ter bevordering van duurzame beleggingen en tot wijziging van Verordening (EU) 2019/2088 (PB L 198 van 22.6.2020, blz. 13).

⁽⁷⁾ PB C 202 van 7.6.2016, blz. 307.

2.3. Het specifieke karakter van water vereist dat de watereconomie wordt gereguleerd met volledige eerbiediging van de menselijke waardigheid en de mensenrechten, en dat er sprake is van horizontale integratie van sociale voorwaarden, billijkheid en fundamentele menselijke en maatschappelijke behoeften. Het EESC pleit voor een aangepast rechtsstelsel voor de watersector, dat in samenwerking met internationale organisaties tot stand komt, met snelle procedures voor de behandeling van watergerelateerde geschillen. Er moeten specifieke supranationale en multisectorale monitoringstructuren en governance-organen worden ingesteld om de controle op bedrijven in de watersector en het watergebruik in het algemeen efficiënter en adequater te maken. De rol van de openbare sector in het waterbeheer moet worden vergroot wanneer de markt niet in staat is iedereen een eerlijke toegang tot water te garanderen.

2.4. Het EESC concludeert dat in alle lidstaten specifieke instellingen moeten worden opgericht die ervoor moeten zorgen dat er weloverwogen besluiten over watergebruik worden genomen en dat water op verantwoorde en efficiënte wijze wordt gebruikt. Om te bereiken dat burgers volledig democratische controle kunnen uitoefenen, moet ervoor worden gezorgd dat zij de watercyclus en de prijs daarvan kennen. Het Comité zou graag zien dat aan de Europese Blue Deal evenveel gewicht wordt toegekend en evenveel aandacht wordt besteed als aan de Europese Green Deal.

3. De blauwe economie

3.1. Het EESC vindt dat de toekomst van de watereconomie gebaseerd moet zijn op het beginsel van een welzijnseconomie en dringt erop aan dat economische basisconcepten zoals marktregels, economische levensvatbaarheid of productiviteit zodanig worden gedefinieerd dat rekening wordt gehouden met de verschillende waarden van water. Concurrentievermogen moet zodanig worden gedefinieerd dat het welvaart genereert, rekening houdend met menselijke behoeften en eerlijke toegang tot water voor mensen, gemeenschappen en industrieën. De sociale aspecten moeten horizontaal in de watereconomie worden geïntegreerd.

3.2. Er is duidelijk behoefte aan een paradigmaverschuiving in de governance om de watereconomie te consolideren, onder meer door een evenwicht te vinden tussen ecologische, sociale en economische overwegingen. Ook is er behoefte aan innovatieve transnationale governance-modellen die financiering aanmoedigen, de ethische betrokkenheid van de particuliere sector regelen, het beheer van watervoorraden verbeteren en het concurrentievermogen van de EU stimuleren.

3.3. De druk op de bedrijfsmodellen van de watereconomie wordt opgevoerd door de effecten van klimaatverandering, broeikasgasemissies, snelle verstedelijking, migratie, bevolkingsgroei in geïndustrialiseerde stedelijke gebieden en industriële activiteiten, maar ook door innovatieve sectoren zoals de blauwe bio-economie, biotechnologie en ontzilt water. Bedrijven moeten collaboratieve bedrijfsmodellen en gedeelde economische beginselen integreren om beter in te spelen op de huidige watergerelateerde maatschappelijke en milieu-uitdagingen. De interactie en samenwerking tussen lokale, regionale, nationale en internationale instellingen, rekening houdend met de vele soorten belanghebbenden in de watersector, en de sectoroverschrijdende dialoog moeten worden geïntensiveerd.

3.4. Het Comité dringt er bij de Commissie op aan een eerlijk concurrentiekader te scheppen voor in de EU gevestigde ondernemingen ten opzichte van hun mondiale tegenhangers, en de uitvoering van internationale overeenkomsten inzake economische samenwerking, arbeidsvoorwaarden en milieubescherming te versterken.

4. Watereconomie

4.1. Het EESC is van mening dat er in plaats van het huidige economische model, dat waterverbruik aanmoedigt via belastingen en prikkels, een duurzamer model moet komen dat volledig in overeenstemming is met de duurzameontwikkelingsdoelstellingen. Watergebruik moet niet alleen duurzaam zijn, maar ook bijdragen aan natuurherstel op korte en lange termijn. Het EESC dringt aan op een mondiaal begrotingsakkoord om de klimaatinspanningen en waterinvesteringen te financieren.

4.2. Een duidelijke en efficiënte samenhang tussen de verschillende belastingen op water op lokaal, nationaal en Europees niveau moet worden bevorderd. Het EESC dringt aan op:

- de ontwikkeling van een waterbelastingstelsel voor grond- en oppervlaktewater, gebaseerd op aftrekposten om de toegang tot water voor iedere persoon en industriële actor te vergemakkelijken;
- een evaluatie van de waterprijzen in de lidstaten volgens het beginsel “de vervuiler betaalt”;
- het heffen van belastingen en toeslagen voor niet-duurzaam watergebruik, waarbij duurzaam watergebruik wordt gestimuleerd;

— een herziening van de EU-richtlijn inzake industriële emissies ⁽⁸⁾ wat betreft de impact op het waterecosysteem van de EU.

4.3. De EU wordt geconfronteerd met een stijgende vraag naar water, een situatie die in de toekomst alleen maar zal verergeren. Verschillen tussen vraag naar en aanbod van water kunnen een gevolg zijn van waterschaarste of overstromingen, die verwoestende gevolgen kunnen hebben. De onevenwichtige verhouding tussen vraag naar en aanbod van water heeft negatieve gevolgen voor de industrie, de consumenten en de burgers. Bij het streven naar een klimaatneutrale industrie moet ook worden gekeken naar industriële lozingen in water ⁽⁹⁾, de nadelige effecten op de volksgezondheid en de daarmee samenhangende maatschappelijke kosten. Het is van cruciaal belang dat de industriële sectoren de maatschappelijke kosten van hun lozingen in water op zich nemen.

4.4. Het EESC pleit voor samenhangende wetgeving in alle lidstaten inzake een EU-mechanisme voor wateropslag tijdens natte perioden, namelijk door de aanleg van opslagtanks en systemen voor het aanvullen van ondergrondse watervoerende lagen. Het EESC pleit voor een langetermijnstrategie om de veerkracht tegen waterschaarste te vergroten, rekening houdend met de specifieke regionale klimatologische kenmerken en industriële kenmerken.

4.5. Bij de herstructurering van de prijsstelling voor water in Europa moet rekening worden gehouden met de verdeling van de lasten voor ecosysteemdiensten over de belanghebbenden en met een gedifferentieerde aanpak bij de toepassing van het beginsel van de totale kosten. Een van de benaderingen is dat water voor huishoudelijk gebruik en essentiële openbare diensten een aanzienlijk lagere prijs moet hebben dan water dat wordt gebruikt voor productieactiviteiten. Prijsstimulansen moeten rekening houden met het verband tussen prijsstelling op basis van marginale kosten en economische efficiëntie, billijkheid en duurzaamheid, en deel uitmaken van een groter pakket dat duurzaam waterverbruik aanmoedigt.

4.6. Het Comité dringt aan op volledige transparantie van de kosten en prijzen van water ten aanzien van alle belanghebbenden. Het EESC pleit voor gereguleerde prijzen in bepaalde welomschreven situaties en voor zorgvuldige monitoring om ervoor te zorgen dat de huishoudelijke consumenten de diensten ontvangen waarvoor zij betalen. Er moet worden voorkomen dat er met waterprijzen wordt gespeculeerd.

4.7. Het EESC wijst erop dat de gevolgen van verontreiniging en overexploitatie van grondwaterlagen een onevenredig zware last leggen op arme en sociaal kwetsbare mensen. De watertarieven moeten met grote aandacht worden geëvalueerd, omdat ze verstorend kunnen werken, waterarmoede kunnen veroorzaken en tot sociale onrust onder de bevolking kunnen leiden. Het EESC dringt erop aan dat er op EU-niveau een constructieve discussie over een billijke prijsstelling voor water op gang wordt gebracht. Bij de prijsstelling zou een minimumvereiste inzake gratis water moeten worden vastgesteld om de mensenrechten te waarborgen. In de prijsstructuur moet rekening worden gehouden met de huidige en toekomstige maatschappelijke, klimaat- en industriële uitdagingen. Het EESC stelt voor om bij de prijsstelling over de hele linie rekening te houden met de waterzekerheid op lange termijn.

4.8. Het EESC is van mening dat de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid moet worden uitgebreid tot het beheer van restwater en steunt de huidige herziening van de richtlijn inzake de behandeling van stedelijk afvalwater ⁽¹⁰⁾ ⁽¹¹⁾. Er moeten synergieën tussen regelingen voor uitgebreide producentenverantwoordelijkheid, ecodesign en informatie-eisen tot stand worden gebracht. Ook moeten speciale bewustmakingscampagnes worden opgezet waarin uiteenlopende belanghebbenden met elkaar in contact worden gebracht en waardoor de consument het duurzame gebruik van water begrijpt en erkent.

4.9. Om ervoor te zorgen dat de watersystemen naar behoren worden onderhouden en de watervoorziening te verbeteren, is het van cruciaal belang dat het probleem van niet-gebruikt water wordt aangepakt door prioriteit te geven aan lopende onderhoudsinitiatieven die erop gericht zijn waterlekkages aanzienlijk te verminderen. Om dergelijke initiatieven naar behoren te kunnen financieren, moet een "gulden regel" voor overheidsinvesteringen worden ingevoerd. Het EESC onderstreept dat slecht beheerd en ondergefinancierd onderhoud, in combinatie met inadequaat activabeheer, tot aanzienlijke economische verliezen leidt. Er moeten onmiddellijk nieuwe technologieën voor het opsporen van lekken worden ontwikkeld en in dit verband moet specifieke steun worden verleend.

⁽⁸⁾ Richtlijn 2010/75/EU van het Europees Parlement en de Raad van 24 november 2010 inzake industriële emissies (geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging) (PB L 334 van 17.12.2010, blz. 17).

⁽⁹⁾ Industrial pollutant releases to water in Europe, Europees Milieugentschap (Lozingen van industrieel afval in het water in Europa).

⁽¹⁰⁾ Voorstel voor een herziene richtlijn inzake de behandeling van stedelijk afvalwater.

⁽¹¹⁾ Richtlijn 91/271/EEG van de Raad van 21 mei 1991 inzake de behandeling van stedelijk afvalwater (PB L 135 van 30.5.1991, blz. 40).

4.10. Het Comité is bezorgd over de ontoereikende beoordeling van de toestand van ondergrondse rioolstelsels in veel lidstaten en dringt aan op een grondige en onmiddellijke evaluatie, inclusief het centraliseren van gegevens op EU-niveau. Bij niet ingrijpen zijn de kosten veel hoger dan bij reparatie van de rioolnetten.

5. Regionale gevolgen van water

5.1. Toegang tot veilig, schoon en kwalitatief goed water is een grondrecht en van vitaal belang voor ieders gezondheid, waardigheid en welvaart. Het Comité vindt het volstrekt onaanvaardbaar dat er in de EU nog steeds mensen zijn die geen toegang hebben tot water.

5.2. Het EESC acht het van essentieel belang dat water wordt geïntegreerd in alle verwante beleidsterreinen (energie, handel, industrie, landbouw enz.) en dat de lidstaten zorgen voor synergie tussen investeringen in verschillende sectoren die met water te maken hebben, zoals stadsontwikkeling, voedsel, landbouw en energie. Water is van cruciaal belang voor stads- en plattelandontwikkeling.

5.3. Het EESC stelt voor om een Europese Blue Deal en een EU-wateragenda op basis van een partnerschap voor waterinvesteringen te ontwikkelen, in nauwe samenhang met de stedenagenda voor de EU, samen met een thematisch partnerschap voor water overeenkomstig de overeenkomst van Ljubljana en in volledige complementariteit met de langetermijnvisie voor de plattelandsgebieden. Belangrijk zijn het waarborgen van territoriale solidariteit, aangepaste multilaterale bestuursstructuren om de verschillen tussen plattelands- en stedelijke gebieden aan te pakken en consolidatie van de regionale waterbeheerders.

5.4. Bijzondere aandacht moet uitgaan naar eilanden in het Middellandse Zeegebied en ultraperifere gebieden die vanwege hun geografische ligging kampen met watertekorten tijdens specifieke perioden van droogte. Om de watervoorziening in deze gebieden veilig te stellen moet een systeem worden ingevoerd dat de voorziening van gezinnen en marktdeelnemers garandeert.

5.5. Het EESC stelt voor dat openbare planning uitsluitend op stroomgebiedniveau plaatsvindt (inclusief grondwater); daarbij moet erop worden toegezien dat het algemeen belang van de EU wordt beschermd en dat de vereiste ecologische waterstroom in het oorspronkelijke waterlichaam behouden blijft. Maatregelen en watergerelateerde investeringen om een gebied te beschermen tegen overstromingen of om, vooruitlopend op droogtes en ter bescherming van de bevaarbaarheid, meer water vast te houden, moeten er tegelijkertijd op gericht zijn de biodiversiteit te verbeteren en moeten de geomorfologische kenmerken van het stroomgebied eerbiedigen.

5.6. Gezien het publieke karakter ervan stelt het EESC voor het gebruiksrecht van water goed te definiëren, te meten en te controleren, rekening houdend met alle rechtsvormen zoals concessies, vergunningen, licenties, contractuele rechten en exclusieve eigendom. Daarbij moet water worden beschouwd als een gemeenschappelijk goed. De gebruiksrechten moeten gemakkelijk meetbaar zijn in welomschreven termen.

5.7. Het EESC beveelt aan dat de EU regelgevingskaders voor waterconcessieovereenkomsten goedkeurt en versterkt zodat water wordt beheerd als een openbaar goed en niet zozeer als handelswaar. De prijzen voor de bevolking moeten een weerspiegeling zijn van het feit dat water een publiek goed is, met volledige inachtneming van artikel 14 van het VWEU en Protocol nr. 26 bij het VEU en het VWEU. Het EESC dringt aan op restrictieve regels om te voorkomen dat de watervoorraden van de EU worden gebruikt in het belang van belanghebbenden van buiten de EU.

6. EU-financiering

6.1. Het EESC pleit voor meer synergie op het niveau van de oproep tot het indienen van voorstellen en de operationele programma's om de specifieke problemen van waterinvesteringen aan te pakken en de kwaliteit van de EU-middelen voor water en de blauwe economie te maximaliseren. Er moet rekening worden gehouden met de seizoensgebonden en cyclische kenmerken van wateractiviteiten op het niveau van de oproep tot het indienen van voorstellen en de programmering. Het Comité roept de lidstaten op investeringen in water als een hoge prioriteit te beschouwen bij de herschikkingen binnen de verschillende programma's en dringt erop aan dat de staatssteunregels worden aangepast aan de kenmerken van investeringen in water.

6.2. Het EESC acht het Europees Fonds voor maritieme zaken, visserij en aquacultuur⁽¹²⁾ ontoreikend om de ontwikkeling en overgang van de blauwe economie te ondersteunen. Het is dringend noodzakelijk de subsidiabele activiteiten te diversifiëren en de complementariteit tussen Europese structuur- en investeringsfondsen (ESIF)⁽¹³⁾, de herstel- en veerkrachtfaciliteit, InvestEU, Interreg Europe en andere fondsen te vergroten. Voorts moet bij het concurrentiebeginsel van de ESIF-waterprojecten rekening worden gehouden met de basisbehoeften waarin water voorziet.

6.3. Het EESC merkt op dat vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling, plaatselijke actiegroepen visserij en geïntegreerde territoriale investeringen instrumenten zijn die slechts gedeeltelijk voorzien in de behoefte aan investeringen in water. Het EESC pleit voor een specifiek operationeel programma voor water en voor een geïntegreerde territoriale investering voor de blauwe economie, een correlatie tussen verschillende oproepen tot het indienen van voorstellen en een effectbeoordeling van uit EU-fondsen gefinancierde investeringen die gericht zijn op waterinfrastructuur. Het EESC stelt voor om een Fonds voor een blauwe transitie op te richten door ofwel te zorgen voor een thematische concentratie van de bestaande middelen, ofwel nieuwe middelen vrij te maken. Het fonds moet zich richten op waterarme regio's en zich bezighouden met de transitie naar duurzaam waterbeheer, streven naar een gelijke toegang tot water en de 2050-doelstellingen van de EU ondersteunen, in volledige complementariteit met het Fonds voor een rechtvaardige transitie.

6.4. Het EESC concludeert dat de watersector in de programmeringsperiode 2028-2034 van het volgende MFK als strategisch moet worden erkend, en dat het EESC, gezien zijn erkende rol als spreekbuis van het Europese maatschappelijk middenveld, moet worden betrokken bij het platform voor slimme specialisatie voor een duurzame blauwe economie⁽¹⁴⁾. Het EESC stelt voor om voor de programmeringsperiode 2028-2034 een verplichte ex-antevoorwaarden toe te voegen.

7. Financiering van de overgang naar nieuwe duurzame bedrijfsmodellen

7.1. Het EESC adviseert de lidstaten te onderzoeken hoe overheidsbegrotingen en risicobeperkende instrumenten, zoals garanties en kredietverbeteringsinstrumenten, strategisch kunnen worden ingezet om het risico-rendementsprofiel van investeringen te verbeteren en commerciële financiering, crowdfunding en aandeleninvesteringen aan te trekken. Het Comité vreest dat de toewijzing van overheidsmiddelen in sommige lidstaten problematisch zal zijn vanwege het huidige niveau van de overheidsschuld, de gestegen rente en de verslechtering van de overheidsrating. Ook merkt het op dat het risico op corruptie en onduidelijke regelgeving alsook de middellange of lange looptijd van investeringen in de aanleg van waternetwerken, niet bevorderlijk zijn voor particuliere investeringen in dergelijke netwerken.

7.2. Het EESC is van mening dat watergerelateerde duurzame investeringen moeten worden versterkt door het gebruik van duurzame financieringsinstrumenten zoals groene obligaties, sociale obligaties en groene leningen, in combinatie met consistente definities van duurzaamheid in verschillende rechtsgebieden, een grotere mate van standaardisatie en transparantie van gegevens. Het EESC stelt voor blauwe obligaties voor waterinvesteringen op EU-niveau te reguleren, samen met op maat gesneden investeringsinstrumenten voor water ten behoeve van kleine en middelgrote ondernemingen (bijv. via seizoenskredieten). Ook verzoekt het EESC Eurostat om een specifiek hoofdstuk en statistieken voor gegevens over de water economie.

7.3. Door in het beleggingsbesluitvormingsproces rekening te houden met ESG-factoren⁽¹⁵⁾ ontstaan er meer beleggingsmogelijkheden en wordt de financiële stabiliteit bevorderd. Het EESC dringt aan op investeringen in infrastructuur, arbeidsomstandigheden, hoogwaardige banen en opleidingen, en pleit voor specifieke activiteiten en campagnes voor watereducatie, met name gericht op de jongere generatie. Om het potentieel aan arbeidskrachten in de watersector op peil te houden, is het van cruciaal belang dat er een voorspelbaar en langdurig loopbaantraject en adequate lonen worden gegarandeerd.

7.4. De lidstaten moeten investeringen in water begrijpen, bevorderen en ondersteunen, onder meer door gebruik te maken van fondsen voor technische bijstand, en de Commissie moet in dit verband specifieke steun verlenen, met name voor mogelijkheden om water te hergebruiken. Het EESC acht het van cruciaal belang dat financiële middelen worden ingezet voor projecten die het waterverbruik verminderen en zorgen voor hergebruik van water in alle lidstaten, overeenkomstig artikel 9 van de kaderrichtlijn water⁽¹⁶⁾.

⁽¹²⁾ Europees Fonds voor maritieme zaken, visserij en aquacultuur.

⁽¹³⁾ 2014-2020 Europese structuur- en investeringsfondsen.

⁽¹⁴⁾ <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/blue-growth>

⁽¹⁵⁾ Ecologisch, sociaal en governance (ESG).

⁽¹⁶⁾ Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid (PB L 327 van 22.12.2000, blz. 1).

7.5. Er moet sprake zijn van efficiënte coördinatie en complementariteit tussen de Europese Commissie, de EIB en de EBWO wat betreft de financiering van investeringen in water. Dit impliceert de ontwikkeling van gemeenschappelijke KPI's in het strategisch kader van de EU en cyclische monitoring in het kader van het Europees Semester. Overheidsbanken in de EU spelen ook een belangrijke rol bij waterinvesteringen, en de samenwerking tussen belanghebbenden en particuliere banken moet worden geconsolideerd.

8. Investerings

8.1. Investeringsbeslissingen in de EU moeten het resultaat zijn van een grondige evaluatie van de vraag naar water op lange termijn, de beschikbaarheid van watervoorraden en de financieringsmogelijkheden, waarbij ook rekening moet worden gehouden met de uitdagingen in verband met de aanpassing aan de klimaatverandering. Het Comité is van mening dat de investeringsplanning op lange termijn ook specifieke demografische tendensen moet kwantificeren en moet worden afgestemd op initiatieven in andere sectoren, zoals stadsplanning, grondgebruik of landbouw. Bij de verbetering van de waterfaciliteiten moet ook rekening worden gehouden met de maximale hoeveelheid blauwe koolstof die kan worden opgeslagen. Het EESC dringt er bij de lidstaten op aan om gesynchroniseerde initiatieven voor ruimtelijke ordening en big data-analysesystemen ten uitvoer te leggen. Bij investeringen en financiering in de watersector moet op geïntegreerde wijze rekening worden gehouden met de operationele uitgaven.

8.2. Het EESC pleit voor specifieke normen voor het watergebruik in verschillende economische sectoren, bijvoorbeeld de landbouw en de industrie. Daartoe moet een deskundigengroep worden opgericht die richtsnoeren voor het watergebruik per sector opstelt. Het EESC zou daarbij moeten worden betrokken.

8.3. Innovatie en technologie zijn essentieel voor een efficiënt waterbeheer. De uitwisseling van belangrijke watergerelateerde innovaties tussen de lidstaten en het aanmoedigen van bottom-upexperimenten zijn van cruciaal belang. Er zijn extra inspanningen nodig om de economische, sociale en milieukosten en -baten van verschillende investeringstrajecten te evalueren, van lokaal niveau tot stroomgebieds-, nationaal, grensoverschrijdend en zelfs mondiaal niveau. Door de toepassing van innovatieve technologieën, zoals goedkope satellietbewakingssystemen die kritieke waterparameters volgen, kan de verzameling en analyse van watergegevens worden verbeterd. In dit verband moet rekening worden gehouden met de betrokkenheid van de lidstaten.

8.4. Om voldoende langetermijnkapitaal aan te trekken dat is afgestemd op de duurzameontwikkelingsdoelstellingen, hebben watergerelateerde projecten rondom natuurlijk kapitaal die hogere structurele risico's lopen, vaak behoefte aan de-risking. Hogere kosten, lagere inkomsten en financiële verliezen in verband met waterrisico's moeten zorgvuldig in overweging worden genomen. Ook traditionele leningen en subsidies, durfkapitaal, particulier en openbaar eigen vermogen, pensioen- en beleggingsfondsen moeten daarbij worden ingezet. Greenwashing is nog altijd mogelijk omdat consistente normen voor groene obligaties en ESG-beleggingsfondsen ontbreken.

8.5. De Commissie moet het gebruik van alle relevante EU-fondsen en partnerschapsmogelijkheden via netwerken van sociale partners en maatschappelijke organisaties aanmoedigen om alle belanghebbenden te bereiken, met bijzondere nadruk op kleine en middelgrote ondernemingen. Vanwege het lage rendement van waterinfrastructuurprojecten kan gemengde financiering een belangrijke rol spelen, maar waterleidingbedrijven zijn nog steeds een goed investeringsvehikel.

8.6. Het EESC acht het van cruciaal belang dat veerkracht wordt opgenomen in de beoordelingscriteria voor watergerelateerde investeringen. Dankzij veerkracht, in combinatie met optimale investeringen in risicobeperkende maatregelen, kunnen de kosten in verband met het herstel na onvoorspelbare gebeurtenissen zoals stormen, overstromingen, bosbranden, droogte, cyberaanvallen of pandemieën worden beperkt. Grensoverschrijdende waterprojecten vereisen specifieke aandacht en toereikende financiële middelen.

8.7. Onvoldoende investeringen in watergerelateerde projecten en weinig efficiënte uitgaven zijn de belangrijkste reden waarom de EU en de rest van de wereld geen significante vooruitgang boeken bij de verwezenlijking van SDG 6 inzake water en sanitaire voorzieningen. Het EESC benadrukt dat Europa de kans heeft om watergerelateerde uitdagingen om te zetten in nieuwe vooruitzichten voor technologische ontwikkeling, maatschappelijke vooruitgang en bedrijfs groei, met als uiteindelijk doel om een waterzekere en veerkrachtige economie tot stand te brengen, met optimale en productieve mogelijkheden op het vlak van werkgelegenheid en hoogwaardige banen voor iedereen. De EU kan wereldleider worden op het gebied van waterhergebruik.

Brussel, 13 juli 2023.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Oliver RÖPKE

BIJLAGE

Het volgende wijzigingsvoorstel is tijdens de behandeling van het advies verworpen, hoewel er meer dan een kwart van de stemmen voor werd uitgebracht (artikel 74, lid 3, rvo):

Wijzigingsvoorstel 8

Paragraaf 1.4

Als volgt wijzigen:

Afdelingsadvies	Wijzigingsvoorstel
<p>Het toekomstige regelgevingskader van de blauwe economie van de EU moet:</p> <ul style="list-style-type: none"> — gebaseerd zijn op het beginsel van een welzijnseconomie; — sociale voorwaarden en territoriale solidariteit horizontaal integreren; — een evenwicht vinden tussen ecologische, sociale en economische overwegingen; — profiteren van transnationale innovatieve governance-modellen die financiering aanmoedigen, de betrokkenheid van de particuliere sector regelen, het beheer van watervoorraden verbeteren en het concurrentievermogen van de EU stimuleren; — collaboratieve bedrijfsmodellen en gedeelde economische beginselen aannemen; — een institutioneel kader tot stand brengen dat de economische concurrentiepositie van de EU op de wereldmarkt niet ondermijnt; — meer transparantie bieden met betrekking tot duurzaamheidsinitiatieven. 	<p>Het toekomstige regelgevingskader van de blauwe economie van de EU moet:</p> <ul style="list-style-type: none"> — gebaseerd zijn op het beginsel van een welzijnseconomie; — sociale voorwaarden en territoriale solidariteit horizontaal integreren; — een evenwicht vinden tussen ecologische, sociale en economische overwegingen; — profiteren van transnationale innovatieve governance-modellen die financiering aanmoedigen, de betrokkenheid van de particuliere sector regelen, het beheer van watervoorraden verbeteren en het concurrentievermogen van de EU stimuleren; — een “gouden regel” voor investeringen in openbare infrastructuur invoeren; — collaboratieve bedrijfsmodellen en gedeelde economische beginselen aannemen; — een institutioneel kader tot stand brengen dat de economische concurrentiepositie van de EU op de wereldmarkt niet ondermijnt; — meer transparantie bieden met betrekking tot duurzaamheidsinitiatieven.

Motivering

Deze wijziging sluit aan bij de eerder voorgestelde en toegelichte wijziging m.b.t. par. 4.9: De invoering van een “gouden regel” voor overheidsinvesteringen is noodzakelijk om duidelijk te maken dat water een gemeenschappelijk goed is, zoals reeds in de EU-wetgeving wordt vermeld.

Stemuitslag

Vóór: 84

Tegen: 93

Onthoudingen: 17

De volgende paragraaf van het afdelingsadvies werd aangepast om rekening te houden met het door de voltallige vergadering goedgekeurde wijzigingsvoorstel, hoewel meer dan een kwart van de stemmende leden zich uitsprak voor behoud van de tekst in zijn oorspronkelijke vorm (artikel 74, lid 4, van het reglement van orde):

Wijzigingsvoorstel 6

Paragraaf 4.9

Als volgt wijzigen:

Afdelingsadvies	Wijzigingsvoorstel
<p>Om ervoor te zorgen dat de watersystemen naar behoren worden onderhouden en de watervoorziening te verbeteren, is het van cruciaal belang dat het probleem van niet-gebruikt water wordt aangepakt door prioriteit te geven aan lopende onderhoudsinitiatieven die erop gericht zijn waterlekkages aanzienlijk te verminderen. Het EESC onderstreept dat slecht beheerd en ondergefinancierd onderhoud, in combinatie met inadequaat activabeheer, tot aanzienlijke economische verliezen leidt. Er moeten onmiddellijk nieuwe technologieën voor het opsporen van lekken worden ontwikkeld en in dit verband moet specifieke steun worden verleend.</p>	<p>Om ervoor te zorgen dat de watersystemen naar behoren worden onderhouden en de watervoorziening te verbeteren, is het van cruciaal belang dat het probleem van niet-gebruikt water wordt aangepakt door prioriteit te geven aan lopende onderhoudsinitiatieven die erop gericht zijn waterlekkages aanzienlijk te verminderen. Om dergelijke initiatieven naar behoren te kunnen financieren, moet een “gouden regel” voor overheidsinvesteringen worden ingevoerd. Het EESC onderstreept dat slecht beheerd en ondergefinancierd onderhoud, in combinatie met inadequaat activabeheer, tot aanzienlijke economische verliezen leidt. Er moeten onmiddellijk nieuwe technologieën voor het opsporen van lekken worden ontwikkeld en in dit verband moet specifieke steun worden verleend.</p>

Stemuitslag

Vóór: 93

Tegen: 76

Onthoudingen: 12